

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Laat Obama zijn klassiekers gaan lezen

door *Theo Boer*

De auteur is universitair docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) te Groningen.

Enkele weken geleden verweet president Poetin zijn Amerikaanse ambtgenoot Obama dat deze bij het minst of geringste de revolver trekt. Nu verwijt de pot hier natuurlijk de ketel dat hij zwart ziet en mag je twijfels hebben aan de bedoelingen die Poetin met dit verwijt heeft, maar toch mag dat ons er niet van weerhouden om zijn kritiek serieus te nemen. Is Obama inderdaad niet wat al te *waffenfreudig*?

Om die vraag te beantwoorden moeten we terug naar de theorie van de rechtvaardige oorlog, ofwel de *just war theory*. Deze theorie gaat terug op het Romeinse concept van *bellum iustum*. Het christendom, pacifistisch als het in de eerste eeuwen was, raadde christenen af om geweld te gebruiken. 'Lijd liever onrecht. Niet het zwaard maar God zal gerechtigheid brengen.' Toen christenen in de tijd van Constantijn (vierde eeuw) echter massaal wereldlijke ambten gingen bekleden, zag Augustinus zich genoodzaakt om die *bellum iustum* van stal te halen en aan te passen voor gebruik binnen het christendom. Thomas van Aquino smeedde er acht eeuwen later een systematisch geheel van, en onze eigen Hugo Grotius maakte er een seculiere, staatsrechtelijke theorie van. Basaal is de gedachte: het gebruik van fysiek geweld is een intrinsiek kwaad dat eigenlijk verboden zou moeten zijn. Maar mensen (machthebbers, landen) kunnen zulke gruwelijke din-

gen doen dat het soms nodig kan zijn om die weerzin tegen geweld te *overrulen*. Sommigen spreken in plaats van van een 'rechtvaardige' daarom liever van een 'gerechtvaardigde' oorlog – om aan te geven dat dodelijk geweld in zichzelf nooit rechtvaardig is. Er werden strikte criteria ontwikkeld voor zo'n oorlog. Acht stuks, waarbij vooraf gezegd moet worden dat aan alle acht criteria voldaan moet worden. Niet aan slechts twee of drie – nee, gewoon alle acht, en anders niet doen. De theorie van de rechtvaardige oorlog is een belangrijk instrument van de beschaafde wereld om het juiste midden te vinden tussen pacifisme en geweld.

We gaan de criteria even langs: (1) *de rechtvaardige reden*: een soeverein land wordt aangevallen, mensenrechten worden met voeten getreden; (2) *de juiste intentie*: liefde en medemenselijkheid zonder bijbedoelingen; (3) *de juiste autoriteit*: niet zomaar iedereen mag de oorlog in gaan; (4) *proportionaliteit*: zo min mogelijk geweld gebruiken; (5) *kans op succes*: van tevoren moet duidelijk zijn dat je je doel inderdaad kunt bereiken; (6) *laatste redmiddel*: alle andere middelen (diplomatie, sancties, blokkades) zijn geprobeerd en ineffectief gebleken; (7) *niet-strijdersimmunititeit*: houd burgers erbuiten; (8) *verklaring van oorlogsdoelen*: wees helder over wat je wilt.

* * *

Wie dit lijstje met criteria tot zich laat doorringen, vraagt zich af of Obama, en met hem andere westerse leiders, hun klassieken in voldoende mate paraat hebben. Om te beginnen is niet onomstotelijk vast komen

